

EUROPEAN UNION

EU MISSIONS

ADAPTATION TO CLIMATE CHANGE

„Pasidaryk pats“ vadovas apie suinteresuotųjų šalių ir gyventojų įtraukimą į prisitaikymo prie klimato kaitos procesą, įskaitant priemones, gerąją praktiką ir patirtis

TURINYS

SUINTERESUOTŲJŲ ŠALIŲ IR GYVENTOJŲ ĮTRAUKIMAS Į PRISITAIKYMO PRIE KLIMATO KAITOS PROCESĄ	4
1 ETAPAS: PASIRENGIMAS PRISITAIKYMOI	8
2, 3 IR 4 ETAPAI: KLIMATO RIZIKOS IR PAŽEIDŽIAMUMO ĮVERTINIMAS IR PRISITAIKYMO GALIMYBIŲ NUSTATYMAS, ĮVERTINIMAS IR PASIRINKIMAS .	18
5 ŽINGSNIS: PRISITAIKYMO POLITIKOS IR VEIKSMŲ ĮGYVENDINIMAS	24
6 ETAPAS: STEBĖSENA, VERTINIMAS IR MOKYMASIS	30

Autoriai: Marianne Wehbe¹, Gloria Salmoral¹,
Manuel Bea¹, Elena López-Gunn¹, Richard J. Smithers².

¹ Icatalist, ² Ricardo

El. paštas: info@mip4adapt.eu

Vadovas atnaujintas 2025 m. kovo mėn.

Prašome cituoti šį dokumentą taip: Wehbe, M., Salmoral, G., López-Gunn, E., M. & Smithers, R.J. 2024. DIY Manual on engaging stakeholders and citizens in climate adaptation, including tools, good practices, and experiences. March 2025. EU Mission on Adaptation to Climate Change. European Union, Brussels

Atsakomybės apribojimas

Šis dokumentas atspindi tik autorių požiūrį ir Europos Komisija neatsako už bet kokį jame pateiktos informacijos panaudojimą. Anksčiau paskelbta medžiaga ir kitų autorių darbas buvo tinkamai paminėti, cituojant arba pateikiant abi šias nuorodas. Pakartotinis naudojimas leidžiamas, jei nurodomas šaltinis ir neiškraipoma pirminė dokumento prasmė ar idėja.

Europos Komisija neatsako už jokiais pasekmės, atsiradusias dėl pakartotinio naudojimo. Europos Komisijos dokumentų pakartotinio naudojimo politika įgyvendinama 2011 m. gruodžio 12 d. Komisijos sprendimu 2011/833/ES dėl Komisijos dokumentų pakartotinio naudojimo (OL L 330, 2011 12 14, p. 39).

Visos nuotraukos © Europos Sąjunga, jei nenurodyta kitaip.

© Europos Sąjunga, 2025 m.

SUINTERESUOTŲJŲ ŠALIŲ IR GYVENTOJŲ ĮTRAUKIMAS Į PRISITAIKYMO PRIE KLIMATO KAITOS PROCESĄ

Suinteresuotųjų šalių ir gyventojų įtraukimas didina prisitaikymo prie klimato kaitos planų svarbą, veiksmingumą ir patikimumą, stiprina pasitikėjimą ir palaiko bendrą idėją įgyvendinti prisitaikymo veiksmus. Tai daroma įtraukiant įžvalgas ir problemas apie vietovę, papildant „iš viršaus į apačią“ metodu, skatinant bendrą atsakomybę ir išaiškinant bendrus tikslus.

Šiame „pasidaryk pats“ (ang. Do It Yourself) vadove regionų ir vietos valdžios institucijoms kurį parengė ES misijų įgyvendinimo platforma prisitaikymui prie klimato kaitos (MIP4Adapt), pabrėžiami keturi pagrindiniai veiksmai, kuriais siekiama įtraukti suinteresuotąsias šalis ir gyventojus į prisitaikymo prie klimato kaitos procesą:

- **bendravimas** – aiškios ir prieinamos informacijos teikimas;
- suinteresuotųjų šalių ir bendruomenių **įtraukimas**;
- suinteresuotųjų šalių ir gyventojų **sujungimas**, siekiant palengvinti bendradarbiavimą;
- kolektyvinių ir individualių veiksmų **skatinimas**.

1 pav. Regioninės prisitaikymo paramos priemonės (RAST) etapai. Šaltinis: Misijos portalas.

Vadove siūlomi praktiniai būdai, kaip bendradarbiauti su suinteresuotosiomis šalimis bei gyventojais ir skatinti juos aktyviai dalyvauti visuose prisitaikymo prie klimato kaitos planavimo etapuose. Jame pateikiamos atitinkamos dalyvavimo veiklos gairės ir nurodomos priemonės, geroji patirtis ir pavyzdžiai, kaip įtraukti suinteresuotąsias šalis ir gyventojus į visus prisitaikymo prie klimato kaitos planavimo ciklo etapus, kaip nurodyta **Regioninėje prisitaikymo prie klimato kaitos paramos priemonėje (RAST)** (1 pav.).

Dalyvaujamoji veikla (pavyzdžiui, seminarai, tikslinės grupės ir gyventojų susirinkimai) ir susijusios suinteresuotųjų šalių ir gyventojų įtraukimo priemonės gali būti naudojamos įvairiomis aplinkybėmis, ne tik prisitaikymo prie klimato kaitos planavimo ir veiksmų srityje, kad būtų užtikrintas tvirtas suinteresuotųjų dalyvavimo pagrindas. Šią dalyvaujamoją veiklą ir priemones galite naudoti siekdami surinkti įvairias nuomones, suprasti rūpimus klausimus, skatinti dialogą, aktyviai dalyvauti ir pasiekti sutarimą. Nors jos ne visada gali atspindėti visus požiūrius, šios iniciatyvos gali būti veiksmingos ir tapti pagrindu kuriant ir įgyvendinant naujoviškesnes dalyvavimo veiklas ir susijusias priemones, skirtas bendradarbiavimui su suinteresuotosiomis šalimis ir gyventojais.

KAS NAUJO...

Pirmajame „pasidaryk pats“ vadove dėl suinteresuotųjų šalių ir gyventojų dalyvavimo prisitaikymo prie klimato kaitos procese aprašyta bendra dalyvaujamoji veikla ir susijusios priemonės. Šioje atnaujintoje versijoje atsižvelgta į pirmojo leidimo naudotojų atsiliepimus ir pateikta naujų priemonių bei gairių, kurios pagerins praktinį vadovo naudojimą. Buvo patobulinti įvairių tipų suinteresuotųjų šalių, įskaitant privačiojo ir trečiojo (NVO, savanoriai ir t. t.) sektorių atstovų, įtraukimo būdai, taip užtikrindami platesnį taikymą. Taip pat buvo pateikti teminiai bukletai, kuriuose daugiausia dėmesio skiriama dalyvavimo veiklai ir susijusioms priemonėms, kad palengvėtų sprendimų priėmimą per visą prisitaikymo planavimo ciklą. Šiuose bukletuose aptariami klausimai:

- **kūrybinis bendradarbiavimas** siekiant panaudoti kūrybiškumą prisitaikymui prie klimato kaitos, skatinančiam atsparumą. Kūrybiška dalyvavimo veikla ir susijusios priemonės gali padėti užfiksuoti platesnį požiūrių spektrą, nes žmonės gali laisvai reikšti savo nuomonę ir prisidėti įvairiais, meniškais ir originaliais būdais. Kūrybiškas dalyvavimas skatina emocinius ryšius, dalijimąsi žiniomis, bendruomenės kūrimą, įkvepia imtis veiksmų ir daro įtaką klimato politikai;

- **privataus sektoriaus įtraukimas**, ypač nustatant ir įgyvendinant prisitaikymo prie klimato kaitos veiksmus ir novatoriškus sprendimus. Privatusis sektorius turi išteklių, patirties ir inovacinių gebėjimų, kad galėtų svariai prisidėti prie klimato kaitos veiksmų. Įtraukdami verslo įmones į klimato strategijų rengimą ir įgyvendinimą, galite išnaudoti jų potencialą skatinant tvarią praktiką, kuria remiamas prisitaikymas prie klimato kaitos. Bendradarbiaujant viešajam ir privačiajam sektoriams, galima kurti veiksmingus, novatoriškus sprendimus, kurie padėtų spręsti klimato pažeidžiamumo ir rizikos problemas, stiprinant prisitaikymą prie klimato kaitos aplinkosaugos, socialiniu ir ekonominiu požiūriais;
- **parama pažeidžiamoms grupėms** siekiant užtikrinti, kad klimato kaitos veiksmai būtų integraciniai. Tiems, kuriuos klimato kaita gali paveikti labiausiai, dažnai reikia tikslinių intervencinių priemonių, kad jie galėtų prisitaikyti prie besikeičiančių sąlygų ir padidinti savo atsparumą. Iniciatyvos gali būti orientuotos į galimybių naudotis ištekliais, abipusio mokymosi ir paramos sistemų, leidžiančių pažeidžiamoms grupėms dalyvauti planuojant ir įgyvendinant prisitaikymo prie klimato kaitos priemones, užtikrinimą. Norint suteikti šioms bendruomenėms daugiau galių, reikia aktyviai įtraukti jas į unikalių pažeidžiamumų ir gebėjimų prisitaikyti prie su klimatu susijusių pavojų nustatymą ir prioritetų nustatymą. Tai reiškia, kad grupės nariai turi nustatyti prioritetus ir įgyvendinti jų poreikius atitinkančius prisitaikymo prie klimato kaitos veiksmus.

Laikydami visuomenės požiūrio ir aktyviai įtraukdami visų rūšių suinteresuotąsias šalis ir gyventojus, galite užtikrinti, kad niekas neliktų nuošalyje, skatinti socialinį teisingumą ir didinti prisitaikymo prie klimato kaitos veiksmingumą, kad būtų sumažintas pažeidžiamumas ir rizika bei padidintas atsparumas.

Norėdami veiksmingai naudotis vadovu, pirmiausia peržiūrėkite RAST 1 etapą, kuris yra labai svarbus rengiant dalyvavimo ir komunikacijos strategiją. Šis pamatinis žingsnis padės jums įtraukti suinteresuotąsias šalis ir gyventojus į visą prisitaikymo prie klimato kaitos planavimo procesą.

Norėdami judėti toliau, vadovaukitės vadovu pagal savo konkrečius poreikius. Naudokitės vadovu kaip lankščiu, išsamiu šaltiniu, pasirinkdami tas dalis, kurios geriausiai atitinka jūsų tikslus. Kiekviena dalis atitinka skirtingą planavimo ciklo etapą ir gali būti naudojama atskirai.

Štai kaip geriausiai išnaudoti kiekvieną skyrių:

- teminiai bukletai. Pradėkite nuo šių bukletų, kad greitai apžvelgtumėte priemonių pavyzdžius;
- RAST žingsnių lentelės. Šiose lentelėse rasite išsamius įrankių aprašymus.

Vadove rasite tiesioginių nuorodų, kur rasite daugiau informacijos apie kiekvieną įrankį, taip pat taikymo ir geriausios praktikos pavyzdžių. Įtraukti visi ankstesnės versijos įrankiai ir papildomi įrankiai, kaip įtraukti įvairių tipų suinteresuotąsias šalis.

Vadovas parengtas pagal RAST, jame pateikiama konkreti dalyvaujamoji veikla ir susijusios priemonės, geroji praktika ir patirtis, susijusi su suinteresuotųjų šalių ir gyventojų įtraukimu į kiekvieną prisitaikymo prie klimato kaitos planavimo ciklo etapą.

Dalyvavimo veiklos ir susijusių priemonių, skirtų suinteresuotosioms šalims ir gyventojams įtraukti į prisitaikymo prie klimato kaitos planavimą ir veiksmus, pasirinkimas priklauso nuo kiekvieno etapo tikslų ir bendrųjų tikslų. Tai gali būti keitimasis informacija, bendros analizės atlikimas, abipusio mokymosi skatinimas, kolektyvinio sprendimų priėmimo galimybė ir konkrečių suinteresuotųjų šalių įtraukimas. Priklausomai nuo jūsų vidinių žinių ir gebėjimų, gali būti verta pasamdyti konsultantą, kuris padėtų jums veiksmingai įtraukti viešojo, privataus ir trečiojo sektorių suinteresuotąsias šalis, taip pat gyventojus ir taikyti dalyvaujamoją veiklą bei susijusias priemones.

Atkreipkite dėmesį, kad nepaisant to, kaip toli pažengėte prisitaikymo cikle, svarbu susipažinti su 1 žingsniu, kuriame aptariamas įsitraukimo ir komunikacijos strategijos kūrimas. Vykdydami prisitaikymo prie klimato kaitos planavimo ciklo etapus, galite tobulinti ir pritaikyti savo dalyvavimo ir komunikacijos strategiją.

1 ETAPAS: PASIRENGIMAS PRISITAIKYMU

Kaip skaityti šį skyrių:

Pradėkite nuo RAST 1 žingsnio tikslų, susijusių su suinteresuotųjų šalių ir gyventojų įtraukimu, peržiūrėjimo, kad suprastumėte, dėl kokių priežasčių tai darote. Šiame skyriuje paaiškinama ankstyvo suinteresuotųjų šalių ir gyventojų įtraukimo svarba. Išnagrinėkite pateiktus praktinius pavyzdžius, kaip parengti dalyvavimo ir komunikacijos strategiją. Tai padės pagrindą veiksmingesniam rizikos vertinimui ir politikos kūrimui vėlesniuose etapuose.

Ošio skyriaus tikslai:

- pirmojo RAST etapo apžvalga: pagrindų parengimas prisitaikymo prie klimato kaitos ciklui;
- dėmesys sutelkiamas į ankstyvą viešojo, privačiojo ir trečiojo sektorių suinteresuotųjų šalių ir gyventojų įtraukimą į procesą;
- pabrėžiama dalyvaujamosios veiklos svarba skatinant bendradarbiavimą;
- pateikiama praktinių pavyzdžių, kaip parengti dalyvavimo strategiją, kuri užtikrintų įtraukų ir veiksmingą prisitaikymo planavimą.

1 etapas
Pasirengimas prisitaikymui prie klimato kaitos

2 etapas
Klimato rizikų ir pažeidžiamumo vertinimas

3 etapas
Prisitaikymo priemonių nustatymas

4 etapas
Prisitaikymo priemonių vertinimas ir atranka

5 etapas
Prisitaikymo politikos ir veiksmų įgyvendinimas

6 etapas
Stebėseną, vertinimas ir mokymasis

1 žingsnyje – pasirengimas prisitaikymui – reikia surinkti ir organizuoti pagrindinius elementus, kad būtų galima pradėti prisitaikymo planavimo procesą. Tai apima pagrindinių suinteresuotųjų šalių iš viešojo, privataus ir trečiojo sektorių bei gyventojų, kuriuos reikia įtraukti, nustatymą. Ankstyvas jų įtraukimas užtikrina, kad jų požiūriai ir įžvalgos gali būti integruoti nuo pat pradžių, taip sudarant pagrindą veiksmingesniam ir įtraukesniam rizikos vertinimui (2 žingsnis), prisitaikymo veiksmų nustatymui, atrankai ir įgyvendinimui (3, 4 ir 5 žingsniai), stebėsenai, vertinimui ir mokymuisi (6 žingsnis). Nustatydami struktūruotą požiūrį į dalyvavimą 1 žingsnyje, galite sukurti tvirtą ir nuoseklų pagrindą prasmingam dalyvavimui, mainams ir bendradarbiavimui per visą prisitaikymo planavimo ciklą.

Šiame etape galite parengti vietovės kontekstui pritaiktą dalyvavimo ir komunikacijos strategiją (žr. 1 pav.), atsakydami į šiuos pagrindinius klausimus:

- kodėl jums svarbu bendrauti su suinteresuotosiomis šalimis ir gyventojais, konkrečiai kalbant apie kiekvieną prisitaikymo planavimo proceso etapą?
- kas vadovauja sektoriams ar tarnyboms iš viešojo, privataus ir trečiojo sektorių, kuriuos reikia įtraukti į prisitaikymo planavimo ciklą?
- kaip užtikrinsite ilgalaikį politinį įsipareigojimą?
- kaip užtikrinsite sėkmingą dalyvavimo procesą, kuris padės visuomenei pritarti jūsų prisitaikymo prie klimato kaitos planui ir paskatins imtis veiksmų?
- kokią veiklą įtrauksite į savo dalyvavimo ir komunikacijos strategiją ir kodėl?

Pirmiausia galite atlikti suinteresuotųjų šalių nustatymo ir tinklo analizės pratimą. Pavyzdžiui, **RESIN vadove** siūloma:

- suinteresuotųjų šalių iš viešojo, privataus ir trečiojo sektorių nustatymas atliekant suinteresuotųjų šalių nustatymo pratimą;
- suinteresuotųjų šalių skirstymas į kategorijas pagal **įtakos ir interesų matricą**, įvertinti jų galios ir dalyvavimo klimato kaitos prisitaikymo prie klimato kaitos procese lygį ir atskirti:
 - pagrindinius veikėjus (didelė įtaka, didelis susidomėjimas); svarbiausios suinteresuotosios šalys, kurios turėtų aktyviai dalyvauti priimančias sprendimus;
 - pagrindiniai gynėjai (didelė įtaka, mažas susidomėjimas); galingi, bet mažiau įsitraukę veikėjai, kuriuos reikėtų išlaikyti patenkintus, kad būtų išvengta priešinosi;
 - stiprūs rėmėjai (maža įtaka, didelis susidomėjimas); įtraukios suinteresuotosios šalys, kurios, nors ir neturi sprendimų priėmimo galios, gali suteikti paramą;
 - kiti veikėjai (maža įtaka, mažas susidomėjimas); iš pradžių mažiau svarbūs, tačiau turėtų būti stebimi, galimi įtakos ar susidomėjimo pokyčiai.
- suinteresuotųjų šalių santykių analizė (žr. **įvadinės socialinių tinklų analizės gaires**).

Taip pat galite naudoti RACI matricą, kad išaiškintumėte, kas turi būti:

- **atsakingi**, t. y. tie, kurie valdo sektorius, sistemas ar turtą prisitaikymo planavimo procese;
- **atskaitingi**, t. y. tie, kurie priima pagrindinius sprendimus ir prižiūri procesą;
- **konsultuojantys**, t. y. įtraukiami ekspertai ir patarėjai, kurie gali suteikti svarbios informacijos;
- **informuoti**, t. y. įtraukti tuos, kuriems klimato kaita daro poveikį, ir tuos, kuriems prisitaikymo veiksmai gali būti naudingi.

Įtakos ir interesų matrica ir RACI matrica gali padėti parengti įtraukią, gerai koordinuotą dalyvavimo ir komunikacijos strategiją, kurioje būtų nurodyta, ką ir kaip reikia įtraukti į kiekvieną prisitaikymo proceso etapą.

Veiksminga **komunikacija** ir dalyvavimas turi užtikrinti, kad pagrindinės žinios būtų aiškiai perduodamos tikslinėms auditorijoms tinkamiausiomis priemonėmis, įskaitant dalyvaujamają veiklą. Pranešimus reikia pritaikyti taip, kad jie atitiktų auditorijos ypatybes, prioritetus ir rūpesčius, nesvarbu, ar tai būtų sprendimus priimančias asmenys, specialistai, ekspertai, ar plačioji visuomenė. Aiškaus, aktualaus ir patrauklaus turinio, įtikinamų istorijų, prieinamos kalbos ir vaizdinių elementų naudojimas padeda skatinti supratimą, bendradarbiavimą, dalyvavimą ir paramą prisitaikymo veiksams.

Jei esate didelė regioninė ar vietos valdžios institucija, turinti reikiamų pajėgumų ir išteklių, galite apsvarstyti galimybę sukurti **praktikos bendruomenę**, (žr. **Praktikos bendruomenės vadovą**), kurioje dalyvautų atitinkamos suinteresuotosios šalys iš viešojo, privataus ir trečiojo sektorių, ir (arba) gyventojų asamblėją, dalyvautų visuose tolesniuose etapuose (žr. 1 lentelę). Prieš įsipareigojant įsteigti praktikos bendruomenę ar gyventojų asamblėją, verta įsitikinti, ar galėsite ją išlaikyti ilgą laiką.

1 lentelėje pateikiama apibendrinta informacija apie įvairią dalyvaujamają veiklą, susijusias priemones ir gerą patirtį, kuri jums gali būti naudinga.

Kad būtų toliau stiprinamas regionų ir vietos valdžios institucijų supratimas, kaip geriausiai įtraukti suinteresuotąsias šalis ir gyventojus į prisitaikymo prie klimato kaitos veiklą, yra skatinama pasinaudoti galimybe parodyti savo pastangas ir pateikti **savo pasakojimus apie prisitaikymą misijos portalui** bei prisidėti prie **ES prisitaikymo prie klimato kaitos misijos praktikos bendruomenės** veiklos. Bendruomenė rengia seminarus ir suteikia galimybę bendradarbiauti visiems, kurie prisideda prie misijos įgyvendinimo visoje Europoje. Be to, gali būti naudinga prisijungti prie **Dalyvaujamosios ir patariamąsios demokratijos kompetencijos centro** (ang. Community of Practice of the Competence Centre on Participatory and Deliberative Democracy, CC-DEMOS) praktikos bendruomenės, kuri suteikia galimybę keistis patirtimi, stiprinti dalyvavimo procesus ir suinteresuotųjų šalių dalyvavimą prisitaikymo politikoje. Ši iniciatyva, kuriai vadovauja Europos Komisijos Jungtinis tyrimų centras, siūlo mokymus, bendradarbiavimą mokslinių tyrimų srityje ir dalijimosi gerą patirtimi dalyvaujamosios ir patariamąsios demokratijos srityje platformą.

1 lentelė. Rekomenduojama dalyvaujamoji veikla, skirta suinteresuotosioms šalims ir gyventojams įtraukti į 1 etapą: pasirengimas prisitaikymui.

Dalyvavimo veikla	Tikslinė grupė	Kodėl šią veiklą reikia atlikti 1 žingsnyje	Pastabos	Naudingų priemonių, gerosios praktikos ir patirties pavyzdžiai
Suinteresuotųjų šalių nustatymo pratimas ir analizė	Suinteresuotosios šalys	Bendra analizė, skirta suinteresuotosioms šalims nustatyti ir suskirstyti į kategorijas. Labai svarbu kuriant politinę paramą, valdymo struktūras, nustatant ir analizuojant suinteresuotąsias šalis ir roles.	Tikslus identifikavimas ir įtraukimas Galimas kategorizavimo šališkumas	Naudingi įrankiai RESIN metodika ir suinteresuotųjų šalių nustatymo pratimo gairės; suinteresuotųjų šalių suskirstymas į kategorijas ir prioritetų nustatymas naudojant socialinio tinklo analizę ; vaidmenų ir pareigų priskyrimas naudojant RACI matricą . Geroji praktika ir patirtis Rogalando apskrities tarybos suinteresuotųjų šalių tinklas: kaip įtraukti inovatorių ekosistemą taikant inovacinį požiūrį Blekinge regione ; pagrindinių suinteresuotųjų šalių planas Andalūzijos regione .
Dalijimosi praktika bendruomenės	Suinteresuotosios šalys; gyventojai	Įtraukti ir konsultuoti dėl prisitaikymo prie klimato kaitos planavimo ciklo sprendimų. Padeda siekti abipusio supratimo, kurti valdymo struktūras paremtas abipusiu mokymusi ir bendradarbiavimu.	Reikalinga nuolatinė dalyvavimo strategija	Naudingi įrankiai ES ir JTC dalijimosi praktika bendruomenių vadovas ; straipsnis apie praktikos ir klimato kaitą bendruomenės. Geroji praktika ir patirtis Regioninė konferencija Centre-Val de Loire , skirta aplinkosaugos siekiams paversti konkrečiais veiksmais; ES projektas „Skaitmeninis vandens miestas“ ; kuriame dalyvauja dalijimosi praktika bendruomenė, orientuota į klimato kaitos iššūkių vandens sektoriui ir naujoms technologijoms sprendimą.
Klimato asamblėja	Gyventojai	Sėkmingo dalyvavimo užtikrinimas. Labai svarbu sukurti saugią erdvę diskusijoms ir svarstymams, politinei paramai, atsakomybei už probleminius klausimus ir informuotumui apie prisitaikymo planus didinti.	Dideli organizaciniai ir logistiniai reikalavimai	Naudingi įrankiai Klimato asamblėjos ir gyvosios laboratorijos priemonių rinkinys, parengtas pagal ES projektą CLIMAS ; KNOCA (žinių apie klimato asamblėjas tinklas) klimato asamblėjai skirti ištekčiai. Geroji praktika ir patirtis Įkvepianti patirtis Vestminsteryje, Škotijoje, Krokuvoje, Katalonijoje, Milane, Kembridže ir Zagrebe .
Istorijų pasakojimas	Gyventojai	Informavimas apie poveikį klimatui pasitelkiant pasakojimus. Veiksminga informuoti apie prisitaikymą, didinti informuotumą ir abipusį mokymąsi.	Veiksmingumas priklauso nuo pasakojimo kokybės	Naudingi įrankiai ParCos projektas; Ambrogijo ir Gajos klimato istorijos žemėlapis . Geroji praktika ir patirtis Istorijų pasakojimo patirtis Nanto metropolijoje; klimato istorijos priemonė iš Overnės-Ronos-Alpių regiono „Énergie Environnement“ (AURA-EE).
Pasivaikščiavimas dėl klimato	Gyventojai	Gyventojų įtraukimas pasitelkiant interaktyvią patirtį. Tai padeda patraukliai didinti informuotumą ir abipusį mokymąsi prisitaikymo srityje.	Priklauso nuo oro sąlygų, gali sudominti ne visas auditorijas	Naudingi įrankiai Klimato pakto miestų pasivaikščiavimas ir projektas „Klimato pasivaikščiavimas ir besikeičiančių pasaulių klajokliai“ . Geroji praktika ir patirtis Klimato pasivaikščiavimas Graco mieste .
Klimato festivalis	Gyventojai	Keitimasis informacija ir abipusis mokymasis įtraukiant gyventojus į meno renginius, parodas ir interaktyvias ekspozicijas. Naudinga didinti informuotumą, politinę paramą ir pritraukti plačią ir didelę auditoriją.	Didelės organizacinės pastangos	Geroji praktika ir patirtis Klimato festivaliai Golvėje ir Edinburge ; klimato paslaugų ir inovacijų festivalis „ Climateurope2 “ Venecijoje ; „ Climax “ festivalis Bordo .
Verslo atsparumo mokymai	Suinteresuotosios šalys	Programos arba veikla, kuria stiprinami įmonių gebėjimai įvertinti pažeidžiamumą ir kurti prisitaikymo strategijas.	Suteikia žinių ir įrankių. Reikia nuolatinio dalyvavimo ir išteklių	Geroji praktika ir patirtis Škotija, kurioje rengiami seminarai mažoms įmonėms, nukentėjusioms nuo pakrančių erozijos .

PAGRINDINIAI DALYKAI, Į KURIUOS REIKIA ATSIŽVELGTI RENGIANČI DALYVAVIMO IR KOMUNIKACIJOS STRATEGIJĄ**NUSTATYKITE SAVO TIKSLUS IR SĖKMĖS MATUS**

- nurodykite konkrečius tikslus, kuriais sieksite įtraukti suinteresuotąsias šalis ir gyventojus ir su jais bendrauti, kaip tinkama kiekviename RAST etape;
- nustatykite, kaip vertinsite įsitraukimo ir komunikacijos veiklos sėkmę.

NUSTATYKITE, KAS IR KOKIUOSE ETAPUOSE TURI DALYVAUTI

- naudokite įtakos ir interesų matricą ir RACI matricą, kad nustatytumėte pagrindines suinteresuotąsias šalis ir gyventojus, su kuriais reikia bendrauti arba su kuriais reikia užmegzti ryšius. Tai padės užtikrinti ilgalaikį politinį įsipareigojimą ir sukurti veiksmingą prisitaikymo planavimo ir įgyvendinimo valdymą. Tai taip pat užtikrins jūsų plano aktualumą, patikimumą ir teisėtumą. Be to, tai padės nustatyti tuos, kurių supratimas ir parama yra būtini sėkmingam įgyvendinimui;
- kai kurios suinteresuotosios šalys ir gyventojai bus svarbūs visuose prisitaikymo planavimo proceso etapuose, o kiti bus svarbūs tik tam tikruose etapuose. Pradedant kiekvieną žingsnį, rekomenduojama peržiūrėti, kurias suinteresuotąsias šalis įtraukti. Į 2, 3 ir 4 etapus bus įtraukti tie, kurie turi prisidėti dėl savo atsakomybės, atskaitomybės ar kompetencijos, susijusios su sektoriais, kurie bus nagrinėjami atliekant klimato pažeidžiamumo, rizikos ir prisitaikymo prie klimato kaitos galimybių vertinimą. Rengiant įgyvendinimo planus, 5 etape reikia įtraukti organizacijas ir asmenis, kurie turi prisidėti kaip galimi įgyvendinimo partneriai ar finansuotojai.

SKATINTI TVARŲ ĮSITRAUKIMĄ

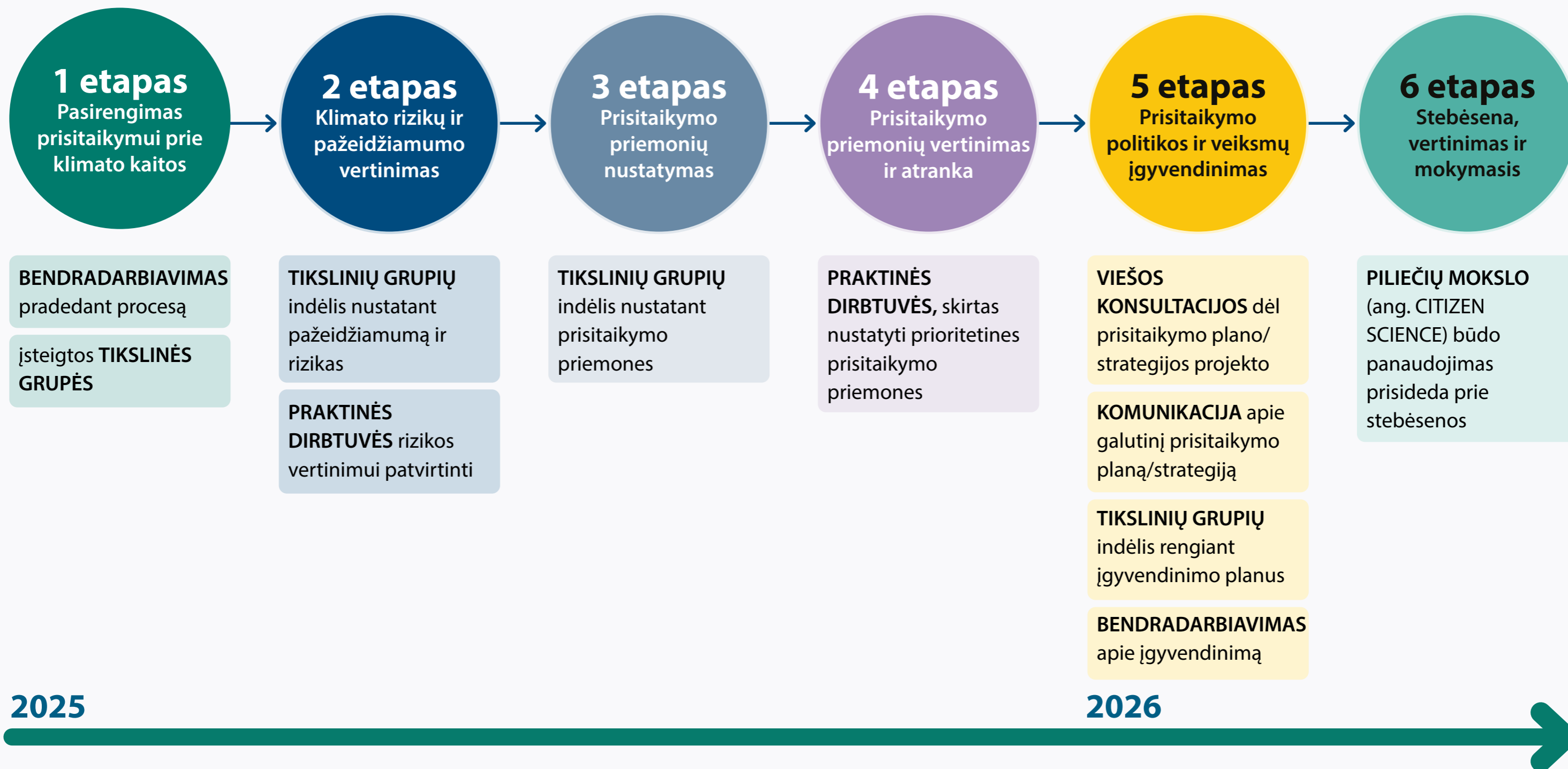
- nustatyti tinkamą dalyvavimo veiklą ir susijusias priemones, skirtas viešojo ir privačiojo sektoriaus suinteresuotosioms šalims ir gyventojams įtraukti, parengiant dalyvavimo veiklos planą kiekvienam RAST etapui (žr. 2 pav.);
- išsiaiškinti, kokią naudą regioninės ar vietos valdžios institucijoms, suinteresuotosioms šalims ir gyventojams duoda dalyvavimas, įskaitant lūkesčių valdymą ir bendruomeniškumo jausmo kūrimą;
- nurodykite būtinus išteklius ir numatomą kiekvienos dalyvaujamosios veiklos trukmę. Turėkite omenyje, kad ilgai gali tekti keisti dalyvavimo proceso trukmę.

UŽTIKRINKITE VEIKSMINGĄ BENDRAVIMĄ

- nustatykite pagrindinius pranešimus, tikslines auditorijas ir tinkamus komunikacijos kanalus kiekviename RAST etape;
- pritaikykite komunikaciją taip, kad ji atitiktų suinteresuotųjų šalių prioritetus, rūpesčius ir motyvus;
- naudokite aiškius, patrauklius ir vizualiai įtikinamus formatus, kad padidintumėte suinteresuotųjų šalių supratimą ir paskatintumėte dalyvavimą.

2 pav. Suinteresuotųjų šalių bei gyventojų įtraukimo ir komunikacijos strategijos pavyzdys, kuriame išsamiai aprašyta dalyvavimo veikla skirtinguose RAST etapuose.

2, 3 IR 4 ETAPAI:

KLIMATO RIZIKOS IR PAŽEIDŽIAMUMO ĮVERTINIMAS IR PRISITAIKYMO GALIMYBIŲ NUSTATYMAS, ĮVERTINIMAS IR PASIRINKIMAS

2, 3 IR 4 ETAPAI: KLIMATO RIZIKOS IR PAŽEIDŽIAMUMO ĮVERTINIMAS IR PRISITAIKYMO GALIMYBIŲ NUSTATYMAS, ĮVERTINIMAS IR PASIRINKIMAS

Kaip skaityti šį skyrių:

Pirmiausia peržiūrėkite tikslus, kad suprastumėte, kam skirtas šis skyrius, kuriame paaiškinama, kaip suinteresuotosios šalys ir gyventojai gali būti įtraukti į RAST 2, 3 ir 4 etapus. Šie etapai suteikia galimybių užtikrinti indėlį į jūsų klimato rizikos ir prisitaikymo galimybių vertinimus ir jų patvirtinimą. Skyriuje pateikiama dalyvavimo veikla ir susijusios priemonės, kurias galima naudoti siekiant pasiekti, užmegzti ryšius ir įtraukti suinteresuotąsias šalis bei gyventojus.

Šio skyriaus tikslai:

- paaiškinti, kaip galima konsultuotis su suinteresuotosiomis šalimis ir gyventojais atliekant RAST 2, 3 ir 4 etapus;
- išskirti dalyvavimo veiklą ir susijusias priemones, skirtas suinteresuotosioms šalims ir gyventojams įtraukti, įskaitant geriausios praktikos pavyzdžius;
- pabrėžti, kad reikia valdyti lūkesčius, kad būtų remiamas sprendimų priėmimas, ir siekti sutarimo visais šiais etapais pažeidžiamoms grupėms.

2, 3 IR 4 ETAPAI:

KLIMATO RIZIKOS IR PAŽEIDŽIAMUMO ĮVERTINIMAS IR PRISITAIKYMO GALIMYBIŲ NUSTATYMAS, ĮVERTINIMAS IR PASIRINKIMAS

TIKSLINĖS GRUPĖS IR SEMINARAI

Tikslinės grupės suteikia galimybę gauti informaciją ir patvirtinimą apie atskirus sektorius ar temas, ypač iš tų, kurie yra atsakingi, atskaitingi ar turi specialių žinių iš viešojo, privataus ir trečiojo sektorių. Vėliau, subūrus visas tokias atskiras tikslines grupes į praktinius seminarus, galima nustatyti ir išspręsti sektorių ir temų sinergiją ir kompromisus. Tai apima netiesioginio poveikio, šalutinio poveikio ir galimo netinkamo prisitaikymo klausimus.

Keitimosi žiniomis, socialinio mokymosi ir naujų idėjų bendro kūrimo tikslais rekomenduojami tokie seminarų formatai kaip „World Café“, „Fish Bowl“, vaidmenų žaidimai ir „Pro Action Café“. Šie metodai sukuria atvirą ir interaktyvią erdvę dialogui, padeda kurti įvairias perspektyvas ir bendrą supratimą.

GYVENTOJŲ APKLAUSOS

Galite rengti apklausas, kad galėtumėte sužinoti iš gyventojų apie jų suvokimą, susirūpinimą ir motyvus, susijusius su klimato pažeidžiamumu, rizika ir prisitaikymo galimybėmis. Galima paminėti šiuos pavyzdžius: **Valjadolido (Ispanija) klimato kaitos apklausą, ES projekto KNOWING apklausą apie prisitaikymą prie klimato kaitos ir IMPETUS projekto gyventojų apklausą septyniuose Europos bioklimatiniuose regionuose**. Norint sėkmingai parengti ir įgyvendinti prisitaikymo prie klimato kaitos strategiją ar planą, labai svarbu suprasti, koks yra bendrasis suvokimas apie problemą, susirūpinimas ir motyvacija. Tai gali suteikti vertingų įžvalgų apie galimas kliūtis prisitaikymo prie klimato kaitos veiksams ir padėti jums parengti prisitaikymo prie klimato kaitos strategiją ar planą, atitinkantį gyventojų poreikius ir lūkesčius, taip padidinant jo aktualumą ir jų vertinimą.

GYVOSIOS LABORATORIJOS

Gyvoji laboratorija – tai reali bandymų aplinka, kurioje kartu kuriami, išbandomi ir tobulinami sprendimai. Tai gali padėti kartu su tais, kuriems kyla pavojus ir (arba) kuriems gali būti naudingi siūlomi sprendimai, įvertinti klimato riziką ir prisitaikymo galimybes.

Tinkamas pavyzdys – ES projektas **FEAST**, kurio metu, siekiant įtraukti pažeidžiamas grupes, naudojama į vartotojus orientuota eksperimentinė aplinka, kad būtų galima sužinoti jų įžvalgas ir pašalinti ekonomines ir geografines kliūtis, trukdančias įvesti tvarią mitybą. Yra ir kitų projektų, kuriuose siekiama, kad **nerimas dėl klimato kaitos** virstų įgalinimu, pavyzdžiui, Lietuvoje, Italijoje ir Graikijoje vykdomi **CALM-EY** ir **EMBRACE** projektai, skirti emocinei reakcijai į klimato kaitą ir skatinantys abipusį mokymąsi bei atsparumą. Šiose gyvosiose laboratorijose nerimas paverčiamas aktyviu dalyvavimu, užtikrinant, kad į emocinę gerovę būtų atsižvelgiama vertinant pagrindinius pavojus ir pažeidžiamumą, nustatant prisitaikymo prie klimato kaitos prioritetus ir tikslus bei pasirenkant tinkamas prisitaikymo galimybes, pasitelkiant kvalifikuotą pagalbą ir bendruomenės įgalinimą.

DALYVAVIMO PRIEMONĖS

Yra daugybė gerai išbandytų dalyvavimo priemonių (pvz., **MSP vadovas**), kurias galima naudoti tikslinėse grupėse arba suinteresuotųjų šalių seminaruose, kad būtų palengvintas indėlis ir padaryta pažanga 2, 4 ir 4 etapuose. Tokios priemonės, kaip vizijos nustatymas, **penkiakampė problema, dalyvavimo žemėlapių sudarymas, tyrimo ratas** ir kognityvinis žemėlapių sudarymas, gali būti naudingos, kai siekiama nustatyti bendrą pagrindą. Be šių dalyvavimo priemonių, kiti struktūriniai formatai, pavyzdžiui, bendradarbiavimo inovacijų laboratorijos, suteikia pagrindinėms suinteresuotosioms šalims (įskaitant visuomenę, mokslininkus, politikos formuotojus ir įmones) specialią aplinką, kurioje jie gali kartu kurti sprendimų prototipus. Šios laboratorijos palengvina kūrybišką problemų sprendimą, skatindamos tarpdisciplininį bendradarbiavimą ir kartotinius eksperimentus. Kitos galimybės – tai hakatonai – intensyvūs, laiko požiūriu riboti renginiai, kuriuose įvairios komandos sparčiai kuria ir išbando novatoriškus konkrečių iššūkių sprendimus. Juose dalyvauja techniniai ekspertai, praktikai, sprendimų priėmėjai ir gali būti generuojamos idėjos ir paspartinamas praktinių prisitaikymo strategijų kūrimas.

Taip pat yra priemonių, padedančių valdyti lūkesčius, susijusius su suinteresuotųjų rolėmis ir siekais, įtraukti įvairias perspektyvas į sprendimų priėmimą ir pasiekti konsensuą, kad būtų imtasi veiksmų nustatant prioritetus ir pasirenkant prisitaikymo galimybes, įskaitant **dalyvaujamą daugiakriterinę analizę, atvirusius forumus ir apvaliąją sistemą (ang. round-robin)**. Dalyvaujamoji daugiakriterinė analizė leidžia suinteresuotosioms šalims aktyviai dalyvauti nustatant vertinimo kriterijus, suteikiant šiems kriterijams santykinę svarbą ir vertinant įvairias prisitaikymo galimybes balais. Per praktinius seminarus, svarstymus ir interaktyvias pratybas suinteresuotosios šalys, įskaitant politikos formuotojus, vietos bendruomenes, įmones, mokslininkus, gali išreikšti savo prioritetus ir pasiekti bendrą supratimą apie veiksmingiausias ir įgyvendinamas prisitaikymo strategijas. Ši dalyvaujamoji priemonė yra labai svarbi RAST 4 žingsniui ir užtikrina, kad sprendimai atspindėtų įvairias perspektyvas, padidintų teisėtumą ir gyventojų atsakomybę už pasirinktus veiksmus.

2 lentelėje pateikiamos kitos dalyvavimo veiklos. Pasirinkdami dalyvavimo veiklas turėtumėte vadovautis savo tikslais, kurių siekdami 2, 3 ir 4 etapuose įtrauksite suinteresuotąsias šalis bei gyventojus ir su jais bendrausite.

Setubalio savivaldybės aplinkos tarybos (CME) steigiamasis posėdis, 2024 m. rugsėjo mėn

2, 3 IR 4 ETAPAI:

KLIMATO RIZIKOS IR PAŽEIDŽIAMUMO ĮVERTINIMAS IR PRISITAIKYMO GALIMYBIŲ NUSTATYMAS, ĮVERTINIMAS IR PASIRINKIMAS

2 lentelė. Rekomenduojama dalyvaujamoji veikla, skirta įtraukti suinteresuotąsias šalis ir gyventojus į 2, 3 ir 4 etapus: klimato rizikos, pažeidžiamumo ir prisitaikymo galimybių nustatymą, vertinimą ir pasirinkimą

Dalyvavimo veikla	Tikslinė grupė	Kodėl šią veiklą reikia naudoti 2, 3 ir 4 etapuose?	Pastabos	Naudingų priemonių, gerosios praktikos ir patirties pavyzdžiai
Dalyvaujamasis seminaras	Suinteresuotosios šalys; gyventojai	Klimato rizikos ir pažeidžiamumo nustatymas (2 žingsnis), prisitaikymo galimybių nagrinėjimas (3 žingsnis) ir priemonių vertinimas ir (arba) pasirinkimas (4 žingsnis), skatinant abipusį mokymąsi, aktyvų klausymąsi ir specifines dalyvavimo priemones bei palengvinimo metodus.	Koordinavimo ir palengvinimo iššūkiai	Naudingi įrankiai Sukurk savo ateitį – dalyvaujamasis seminaras , skirtas prisitaikymo prie klimato kaitos tikslų kūrimui; suinteresuotųjų rolių modeliavimas priimant sprendimus dėl klimato kaitos; parama sprendimams dėl prisitaikymo planuojant scenarijus ; „ TransformAr “ 5 versija, kaip organizuoti dalyvaujamojo seminarą, naudota įvairiuose Europos regionuose ir miestuose. Geroji praktika ir patirtis Projektas „Darnios Europos scenarijai iki 2050 m.“ ; ES projektas REXUS ; dalyvaujamoji seminarai; seminaras apie prisitaikymo prie klimato kaitos iššūkius ir galimybes programa „Copernicus“ , Žemės stebėjimo ir politikos srityje ; ISWEL projektas , skirtas prisitaikymo prie klimato kaitos scenarijų planavimui.
Tikslinės grupės	Gyventojai	Veiksminga diskusijoms, skirtoms išsamiai ištirti klimato riziką (2 etapas), surinkti informaciją apie galimas prisitaikymo galimybes (3 etapas) ir patikslinti atrankos kriterijus (4 etapas).	Priemonė gali neatspindėti platesnės bendruomenės nuomonės	Naudingi įrankiai EIP-AGRI 46 tikslinės grupės; tikslinė grupė „Pereinamojo laikotarpio klimato kaitos švelninimo planai“ . Geroji praktika ir patirtis CREST tikslinė grupė dėl miesto infrastruktūros atsparumo klimato kaitai Bordo mieste.
Informuotumo didinimo kampanija	Suinteresuotosios šalys; gyventojai	Svarbu didinant visuomenės informuotumą ir užtikrinant keitimąsi informacija apie klimato riziką (2 etapas), galimų prisitaikymo galimybių propagavimas (3 žingsnis) ir suinteresuotųjų šalių pritarimo pasirinktoms priemonėms užtikrinimas (4 žingsnis).	Reikia nuolatinių pastangų, kad būtų išlaikytas įsitraukimas	Geroji praktika ir patirtis Europos Komisijos pradėta kampanija „ Tu valdai klimatą “; visuomenės informavimo kampanija „ Nyderlandai gyvena su vandeniu “ (vaizdo įrašas); Saragosos miesto, taupančio vandenį , programa.
Gyventojų apklausa	Gyventojai	Surinkti įvairius požiūrius į klimato riziką ir pažeidžiamumą (2 žingsnis), įvertinti kaip prisidedama prie prisitaikymo galimybės (3 žingsnis) ir informuoti apie priemonių pasirinkimą (4 žingsnis).	Ribotas įžvalgų išsamumas, galimas šališkumas, specifinės bendruomenės, kurias reikia pasiekti	Geroji praktika ir patirtis Vietos valdžios institucijų atliktos apklausos apie klimato suvokimą, pavyzdžiui, apklausa, pradėta įgyvendinant ES finansuojamą projektą IMPETUS ; Europos Komisijos atviros konsultacijos dėl ES prisitaikymo prie klimato kaitos strategijos ; gyventojų apklausos Drezdene ir Valjadolide ; projekto KNOWING EU apklausa.
Gyvosios laboratorijos	Suinteresuotosios šalys; gyventojai	Bendras klimato rizikos ir prisitaikymo galimybių vertinimas realioje aplinkoje (2 ir 3 etapai) ir atrinktų priemonių kartotinis tobulinimas (4 etapas).	Sudėtinga pasirengti, reikalingas nuolatinis valdymas	Geroji praktika ir patirtis EuCliPa klimato ir jo laboratorijų asociacija; gyvosios laboratorijos, skirtos prisitaikymui prie klimato kaitos pagal projektą „score“ ; ECO-READY gyvosios laboratorijos; I-CISK gyvosios laboratorijos, kuriose, pasitelkiant praktinius mokslinius tyrimus, kuriamos į žmogų orientuotos klimato paslaugos Europos ir Afrikos klimato kaitos karštuosiuose taškuose.
Hakatonai	Suinteresuotosios šalys	Naujoviškų prisitaikymo galimybių kūrimas (3 etapas) ir bendras galimų priemonių vertinimas (4 etapas).	Reikalauja daug laiko, reikalingas koordinavimas	Geroji praktika ir patirtis Hakatonai, skirti klimato technologijų sprendimams kurti, pavyzdžiui, „ Windeurope “ hakatonas , klimato hakatonas , skirtas gyventojams ir mokslininkams ; iniciatyva „ EU Sparks for Climate “ keliose šalyse organizuoja internetinių hakatonų seriją.
Dalyvujamoji daugiakriterinė analizė	Suinteresuotosios šalys	Labai svarbus siekiant patikslinti, įvertinti ir atrinkti prisitaikymo galimybes pagal sutartus kriterijus (4 žingsnis) kolektyvinio sprendimų priėmimo procese.	Reikalinga kriterijų nustatymo ir duomenų analizės patirtis	Naudingi įrankiai BCNUEJ , Dalyvujamoji daugiakriterinė sprendimų priėmimo pagalba (MCDA) .

5 ŽINGSNIS: PRISITAIKYMO POLITIKOS IR VEIKSMŲ ĮGYVENDINIMAS

Kaip skaityti šį skyrių:

Pradėkite nuo tikslų peržiūros, kad suprastumėte, ar reikia įtraukti suinteresuotąsias šalis ir gyventojus į 5 RAST etapą, kuriame daugiausia dėmesio skiriama įgyvendinimui. Siūlomi dalyvavimo veiksmai ir praktinės priemonės, kaip įtraukti suinteresuotąsias šalis bei gyventojus ir su jais bendrauti rengiant prisitaikymo strategijas, planus ir įgyvendinimo planus, įvertinant išlaidas, nustatant finansavimo šaltinius ir įgyvendinant prisitaikymo veiksmus.

O Šio skyriaus tikslai:

- paaiškinti, kaip į 5 RAST etapą galima įtraukti viešojo, privačiojo ir trečiojo sektorių suinteresuotąsias šalis bei gyventojus;
- abipūdinti dalyvaujamąją veiklą, kad būtų įvertinti prisitaikymo planų kaštai, nustatyti finansavimo šaltiniai ir į politikos įgyvendinimą įtrauktos pagrindinės viešosios ir privačios suinteresuotosios šalys;
- pateikti bendradarbiavimo ir konsensuso formavimo, dalyvaujamojo biudžeto sudarymo ir kitų priemonių, sistemų ir patirties pavyzdžių, kad paskatintumėte struktūruotą dialogą ir kolektyvinį darbą, siekiant sėkmingų prisitaikymo prie klimato kaitos veiksmų ir jų įgyvendinimo.

PRISITAIKYMO ĮGYVENDINIMO VEIKSMŲ PLANAI

Rengiant įgyvendinimo planus svarbu įtraukti:

- veiklos vadovus iš viešojo, privataus arba trečiojo sektoriaus, kurie bus atsakingi arba atskaitingi už jų įgyvendinimą;
- ekspertus, turinčius specifinių žinių, pvz., apie standartus, specifikacijas ar gerąją praktiką;
- suinteresuotąsias šalis ir gyventojus, kurie gali prisidėti prie jų įgyvendinimo.

Taip pat svarbu, kad informuotumėte visus gyventojus, kuriems tokių planų įgyvendinimas gali turėti įtakos arba naudos.

ES FINANSUOJAMUOSE PROJEKTUOSE SUKURTI DALYVAVIMO PROCESAI

Prisitaikymo įgyvendinimo veiksmų planai, įskaitant bet kokį būtina palankios aplinkos (pvz., teisės aktų, reglamentavimo, politikos, strategijų, planų ar paskatų) kūrimą, gali būti procesas, kurio metu įvairūs dalyviai diskutuoja ir svarsto konkrečius klausimus, kad būtų užtikrintas įtraukus ir struktūruotas dialogas. Šis procesas gali apimti informuotų diskusijų palengvinimą, sutarimo siekimą ir įvairių požiūrių integravimą, siekiant užtikrinti, kad rengiami veiksmai ir planai būtų išsamūs ir remiami / pritariami. Norėdami gauti daugiau įkvėpimo, galite susipažinti su ES finansuojamų projektų **PHOENIX** ir **REAL DEAL** parengtų sistemų pavyzdžiais ir įsitraukimo priemonėmis, tokiomis kaip **Bendrijos dialogas**. Siūlomos ir kitos priemonės, pavyzdžiui, klimato kaitos propagavimo kampanijos ir bendruomenės dalyvavimu grindžiami moksliniai tyrimai, kad būtų skatinamas įsitraukimas ir sprendimų priėmimas bendradarbiaujant.

ŽALIEJI DALYVAUJAMIEJI BIUDŽETAI

Rengiant įgyvendinimo planus, kurių išlaidos apskaičiuotos, kartu su 5 etapu gali būti vykdomas bendro sprendimo priėmimo procesas ir **žaliojo dalyvaujamojo biudžeto sudarymas**. Tai buvo pademonstruota **Lisabonoje** ir **Barcelonoje**, gyventojai tiesiogiai dalyvavo skirstant biudžetą klimato projektams. Norėdami surinkti įvairias suinteresuotųjų šalių įžvalgas ir idėjas apie atitinkamus finansavimo šaltinius, skirtus prisitaikymo prie klimato kaitos politikai įgyvendinti, galite pasitelkti dalyvaujamąją veiklą (pavyzdžiui, dalyvaujamąjį biudžeto sudarymą, suinteresuotųjų šalių seminarus, svarstomuosius forumus, tikslines grupes, bendruomenės dalyvavimu grindžiamus mokslinius tyrimus ar viešuosius susirinkimus). Kad būtų lengviau suprasti finansavimo galimybes, **šiam vadove** pristatomi šaltiniai ir priemonės, pavyzdžiui, dotacijos, viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė, sutelktinis finansavimas ir filantropinės lėšos, ir paaiškinama kiekvieno jų nauda, kad būtų galima priimti pagrįstus sprendimus.

SKATINIMO PRIEMONĖS

5 etape galite bendradarbiauti su jau veikiančiomis vietos veiklos grupėmis ir tinklais (pavyzdžiui, **Cascais miesto tarybos** Portugalijoje tinklu ir iniciatyva „AdaptLocal“) arba paskatinti jas įsteigti, jei jos dar nėra įsteigtos. Be to, įgyvendindami prisitaikymo priemones, galite naudoti **paskatas**, pavyzdžiui, aplinkos politikos priemones (angl. Environmental Policy Instruments, EPI) arba „Nudge“ (pavyzdžiui, žr. **ES projektą „Nudge for energy efficiency“**), taip pat mažas dotacijas, kurios gali paskatinti elgsenos pokyčius ir paremti kolektyvinius tikslus (žr. 3 lentelę).

5 ŽINGSNIS:

PRISITAIKYMO POLITIKOS IR VEIKSMŲ ĮGYVENDINIMAS

3 lentelė. Rekomenduojama dalyvaujamoji veikla, skirta suinteresuotosioms šalims ir gyventojams įtraukti į 5 etapą: prisitaikymo politika ir įgyvendinimas.

Dalyvavimo veikla	Tikslinė grupė	Kodėl šį įrankį reikia naudoti 5 žingsnyje?	Pastabos	Naudingų priemonių, gerosios praktikos ir patirties pavyzdžiai
Žaliojo dalyvaujamojo biudžeto	Gyventojai	Bendras sprendimų dėl biudžeto paskirstymo priėmimas, įtraukiant gyventojus, siekiant užtikrinti, kad lėšos būtų naudojamos prisitaikymo priemonėms. Tai padeda nustatyti veiksmų prioritetus atsižvelgiant į bendruomenės poreikius ir kontekstinius aspektus.	Biudžeto sudarymo ir finansų valdymo sudėtingumas	Naudingi įrankiai Dalyvaujamojo biudžeto pokyčių teorija kaip priemonė pokyčiams suprasti. Geroji praktika ir patirtis Žaliojo dalyvaujamojo biudžeto patirtis iš Škotijos , Lisabonos , Barcelona .
Klimato atstovavimo kampanija	Suinteresuotosios šalys; gyventojai	Pasisakyti už prisitaikymo planų integravimą į platesnę politiką, informuotumo didinimą ir politinės paramos prisitaikymo priemonėms užtikrinimą.	Reikalingos veiksmingos komunikacijos strategijos	Naudingi įrankiai Climate-ADAPT atstovavimo strategijų aprašymas. Geroji praktika ir patirtis Climate Chance Europe 2024 Valonijos aukščiausiojo lygio susitikimas Europos skaidrumo registras – Europos Parlamentas.
Skatinimo priemonės	Suinteresuotosios šalys; gyventojai	Įgyvendinti paskatas, skatinančias keisti elgseną, motyvuoti ir įtraukti suinteresuotąsias šalis ir gyventojus į prisitaikymo priemonių įgyvendinimą.	Reikalinga veiksminga stebėseną ir vertinimas	Naudingi įrankiai Ekonominių paskatų keisti elgseną Climate-ADAPT aprašymas. Septintosios bendrosios programos (FP7) finansuojamas projektas WEATHER klimato kaitos ir transporto prisitaikymo prie paskatos bei jų galimas poveikis. ES projekto EPI-Water ekonominių priemonių apžvalga.
Vieši susitikimai	Suinteresuotosios šalys; gyventojai	Dalytis informacija apie prisitaikymo planus ir rinkti kolektyvinę informaciją sprendimams priimti. Taip užtikrinamas skaidrumas ir bendruomenės dalyvavimas.	Galimas mažas dalyvių skaičius, reikalingas sklandus koordinavimas	Geroji praktika ir patirtis Benidormo plenarinis posėdis : miesto tarybos dėl prisitaikymo prie klimato kaitos plano. Viešasis Pasaulio ekonomikos forumas: weforum Bonos federalinis miestas, bendradarbiaudamas su ICLEI, rengia pasaulinį forumą „Drąsūs miestai“, kuriame miestų lyderiai ir sprendimų priėmėjai įgalinami spręsti klimato kaitos problemas.
Bendruomenės dalyvavimo grindžiami moksliniai tyrimai (CBPR)	Gyventojai	Įtraukti gyventojus į bendrą prisitaikymo priemonių analizę ir remti abipusį mokymąsi rengiant labiau pagrįstus ir priimtinius prisitaikymo veiksmus.	Reikalingas glaudus bendruomenės bendradarbiavimas	Naudingi įrankiai Žironos universiteto įrankių rinkinys , įskaitant CBPR. Švedijos tarptautinis vietos demokratijos centras CBPR .
Vietos klimato kaitos iniciatyvinė grupė	Gyventojai	Įtraukti vietos klimato kaitos veiksmų grupes, kad paskatintumėte bendruomenės ir palengvintumėte abipusį mokymąsi. Tai padeda kurti ir įgyvendinti vietos prisitaikymo strategijas.	Reikia nuolatinės motyvacijos paskatų ir koordinavimo	Naudingi įrankiai Vietos klimato kaitos veiksmų grupė .
Viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė (VPSP)	Suinteresuotosios šalys	Vyriausybių, vietos valdžios institucijų ir įmonių partnerystė siekiant bendrai finansuoti ir įgyvendinti prisitaikymo prie klimato kaitos projektus.	Bendras finansavimas ir patirtis. Sudėtingų derybų rizika.	Geroji praktika ir patirtis Temzės užtvanka (Jungtinė Karalystė) su partneriais, siekiant apsaugoti Londoną nuo potvynių.

6 ETAPAS: STEBĖSENA, VERTINIMAS IR MOKYMASIS

Kaip skaityti šį skyrių:

Pradėkite nuo tikslų, kuriuose daugiausia dėmesio skiriama suinteresuotųjų šalių ir gyventojų įtraukimui į RAST 6 etapą, apimančią prisitaikymo prie klimato kaitos planų įgyvendinimo stebėseną ir vertinimą, peržiūros. Šiame skyriuje pateikiamos priemonės ir sėkmingi bei veiksmingi projektai, kurie gali paskatinti visuomenės dalyvavimą ir bendrą kūrimą, abipusį mokymąsi ir pagalbą stebėsenos veiklai.

Šio skyriaus tikslai:

- paaikškinti, kaip viešojo, privačiojo ir trečiojo sektorių suinteresuotosios šalys bei gyventojai gali būti įtraukti į RAST 6 etapą;
- suprasti, kaip vykdyti procesų, rezultatų stebėseną ir spręsti problemas, susijusias su terminais ir rezultatų vertinimo sunkumais;
- pabrėžti priemones, kuriomis skatinamas įsitraukimas, abipusis mokymasis ir pagalba stebėsenai;
- pateikti sėkmingų projektų pavyzdžių, kurie rodo visuomenės dalyvavimą vertinant pažangą, mažinant pažeidžiamumą, užtikrinant ilgalaikį dalyvavimą ir duomenų kokybę.

SUINTERESUOTŪJŲ ŠALIŲ IR GYVENTOJŲ ĮTRAUKIMAS Į PRISITAIKYMO PRIE KLIMATO KAITOS STEBĖSENĄ IR VERTINIMĄ

Suinteresuotųjų šalių ir gyventojų įtraukimas į šį etapą gali padėti pasiekti abipusį supratimą apie prisitaikymo prie klimato kaitos pažangą, skatinti bendradarbiavimą, stiprinti pasitikėjimą ir aktyviai dalyvauti tobulinant ir įgyvendinant prisitaikymo prie klimato kaitos strategijas. Toks dalyvavimas užtikrina, kad stebėsenos pastangos būtų įtraukios, skaidrios ir reaguotų į kintančią klimato riziką.

Kaip įtraukti suinteresuotąsias šalis ir gyventojus į stebėseną, vertinimą ir mokymąsi:

- skatinti stebėseną bendradarbiaujant: valdžios institucijos, privatusis sektorius ir pilietinė visuomenė gali bendradarbiauti stebint pažangą ir vertinant prisitaikymo rezultatus. Svarbu aiškiai apibrėžti vaidmenis (kas, kaip dažnai, kokius duomenis teikia ir pan.), kad būtų aiški atskaitomybė;
- palengvinti dalijimąsi duomenimis ir mokymosi tinklus: tai galite padaryti sukurdami procesus ir platformas, skirtas dalytis įžvalgomis, gerą patirtimi ir išmoktomis pamokomis tarp skirtingų sektorių ir bendruomenių, kad būtų stiprinamas atsparumas klimato kaitai;
- naudoti dalyvaujamojo vertinimo metodus: suinteresuotosios šalys ir gyventojai gali būti įtraukti į veiksmingumo vertinimą per struktūruotas grįžtamojo ryšio sesijas, dalyvaujamuosius vertinimus arba pasakojimo metodus, kuriais fiksuojamos kokybinės įžvalgos.

PILIEČIŲ MOKSLAS

Piliečių mokslas siūlo aktualų 6 žingsnio metodą, kaip įtraukti visuomenę į su klimato kaita susijusių rodiklių stebėjimą (taip pat aktualu 2 žingsnyje), teikti duomenis realiuoju laiku ir stiprinti valdžios institucijų ir bendruomenių bendradarbiavimą. Gyventojų įtraukimas skatina abipusį mokymąsi, bendrą analizę, gerina visuomenės informuotumą apie klimato riziką ir įgyvendinamų sprendimų veiksmingumą.

Kaip įtraukti gyventojus į prisitaikymo prie klimato kaitos stebėseną:

- apibrėžkite prasmingus dalyvavimo vaidmenis ir pateikite aiškias gaires, kaip gyventojai gali prisidėti (pvz., stebėti temperatūrą, pranešti apie potvynių lygį, nustatyti klimato poveikį biologinei įvairovei);
- užtikrinkite duomenų kokybę ir nuoseklumą pagal piliečių mokslo metodiką, organizuojant mokymus, prieinamas priemones ir patvirtinimo mechanizmus, kurie padėtų išlaikyti patikimus rezultatus;
- tęskite dalyvavimą ilgą laiką, naudodami mechanizmus, skirtus dalytis rezultatais ir gauti grįžtamąjį ryšį apie tai, kaip gyventojų duomenys padeda formuoti politiką ir skatina ilgalaikį dalyvavimą.

Piliečių mokslo iniciatyvų pavyzdžiai: **projektas „ScienceUs“**, ES bendro kūrimo laboratorijos **„NEWSERA“**, oro kokybės projektas **„Hackair“**, ES projektas **„AGORA“** ir jo metu taikomas piliečių mokslas, taip pat **Europos piliečių mokslo asociacija (ECSA)**, kuri teikia išteklius ir pristato dalyvaujamosios stebėsenos projektus.

PRIVATAUS SEKTORIAUS DALYVAVIMAS STEBĖSENOJE IR VERTINIME

Įmonėms tenka svarbus vaidmuo stebint klimato riziką, vertinant prisitaikymo veiksnių poveikį ir integruojant atsparumą į savo veiklą. Privačiojo sektoriaus įtraukimas į šį procesą gali paskatinti inovacijas, sukurti investavimo galimybių ir sustiprinti viešojo ir privačiojo sektorių bendradarbiavimą.

Kaip įtraukti įmones į stebėseną, vertinimą ir mokymąsi:

- apklausos ir grįžtamojo ryšio mechanizmai: vietos valdžios institucijos, pramonės asociacijos arba įvairių suinteresuotųjų šalių iniciatyvos gali kartu rengti apklausas, kad įvertintų privataus sektoriaus prisitaikymo veiksmus, nustatytų trūkumus ir stebėtų pažangą per tam tikrą laiką. Pavyzdžiui, Austrija naudojo **apklausas**, kad įvertintų potvynių rizikos mažinimo pastangas ir sužinotų apie privataus sektoriaus indėlį ir tobulintinas sritis;

- bendras stebėsenos rezultatų pateikimo būdo kūrimas: bendradarbiaujant su daugeliu suinteresuotųjų šalių galima kurti skaitmenines platformas, skirtas pavojams, susijusiems su klimato kaita, prisitaikymo prie klimato kaitos pažangai ir konkrečių sektorių pažeidžiamumui vizualizuoti. Italijoje upių baseinų institucijos sukūrė potvynių rizikos **monitoringo rezultatų platformą**, kuri įtraukia draudikus, kūrėjus ir politikos formuotojus į aktyvų rizikos valdymą;
- pritaikomų verslo strategijų skatinimas: verslas gali dalyvauti tarpusavio mokymosi grupėse, sektorių dialoguose ar inovacijų laboratorijose, kad, atsižvelgdamas į kintančią riziką ir bendrą patirtį, patobulintų prisitaikymo metodus.

■ Publications Office
of the European Union

Daugiau informacijos:

Prisitaikymas prie klimato kaitos –
Europos Komisija (europa.eu)

ES misija klimato kaitos prisitaikymo
sirtyje portalas (europa.eu)

Misijos portalas [https://futurium.
ec.europa.eu/en/eu-mission-
adaptation-community/](https://futurium.ec.europa.eu/en/eu-mission-adaptation-community/)

#EUmissions

#HorizonEU

#MissionClimateAdaptation